

4. Тертишник В.М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі: Монографія. Дніпро, 2002. 432 с. URL: <http://212.1.86.13/jspui/handle/123456789/3900>

5. Тертишник В.М. Гарантії прав і свобод людини та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України: автор. дис. на здоб. наук. ступ. докт. юр. наук: 12.00.09. Дніпро, 2009. С. 40. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2009/09tvmkpu.zip

6. Шеремет А.М. Досвід зарубіжних країн щодо впровадження медіації та можливість його застосування в Україні. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2019. № 2(20). С. 1–15. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19samzvu.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-51>

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ РЕЖИМУ У СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мажников Ігор Сергійович

*аспірант кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права
та кримінології*

Пенітенціарної академії України

Науковий керівник: Триньова Яна Олегівна

доктор юридичних наук, доцент,

академік Української академії наук,

*професор кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права
та кримінології*

Пенітенціарної академії України

м. Чернігів, Україна

В умовах введення воєнного стану в Україні, відповідно до Указу Президента України про введення воєнного стану в Україні від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 [1], однією із нагальних проблем є забезпечення виконання режиму в слідчих ізоляторах (СІЗО) та підтримання належного оперативного стану в них.

Згідно статті 7 закону України «Про попереднє ув'язнення» від 30 червня 1993 року № 3352-ХІІ, поняття режиму в СІЗО визначається як порядок і умови тримання осіб, взятих під варту, та нагляду за ними з метою забезпечення попереднього ув'язнення, що встановлюється цим

законом та іншими нормативними актами [2]. Якщо більш ширше та доступніше розкрити зміст таких понять як порядок і умови тримання ув'язнених у СІЗО, то під цим розуміється сукупність прав, свобод, обов'язків, заборон для ув'язнених, дотримання ними розпорядку дня в СІЗО, надання належного матеріально-побутового забезпечення, що відповідають правилам санітарії та гігієни, а також ряд владних повноважень адміністрації та персоналу СІЗО щодо обов'язкового забезпечення виконання вищезазначеного, згідно законодавства та нормативно-правовим актам. Але наближення або безпосереднє потрапляння СІЗО до районів ведення бойових дій ставить під загрозу належне виконання вимог режиму, а відповідно і реалізацію прав ув'язнених.

До актуальних проблем забезпечення режиму в СІЗО в умовах воєнного стану належать наступні.

Захист і збереження життя та здоров'я ув'язнених під час потрапляння СІЗО безпосередньо під обстріли. В наслідок чого може статись руйнування камерних приміщень, де утримуються ув'язнені, а також інших будівель СІЗО. У зв'язку з чим не вирішеними та складними питаннями для адміністрації СІЗО залишаються наявність в ньому бомбосховищ та укриттів, де можуть переховуватись, на час обстрілів, як ув'язнені так і персонал СІЗО.

Не виключенням є випадки руйнування внаслідок бойових дій критичної інфраструктури держави що призводить до відключення централізованого постачання електроенергії та води у населених пунктах, де можуть знаходитись СІЗО. У зв'язку з чим значно обмежується реалізація прав ув'язнених передбачених пунктом 1 статті 4 глави І, пунктами 1, 2, 3 статті 2 розділу Х Наказу Міністерства юстиції України від 14.06.2019 р. № 1769/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України» на користування телевізорами, холодильниками, безготівковими розрахунками протягом місяця на купівлю продуктів харчування і предметів першої потреби, а також на належне лікувально-профілактичне та санітарно-протиепідемічне забезпечення в умовах медичної частини СІЗО [3]. За відсутності води порушуються санітарно-гігієнічні норми у камерних приміщеннях, де утримуються ув'язнені, значно погіршує ці норми кількість ув'язнених, які перебувають у камерах. Згідно «Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах», затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 08 червня 2012 р. № 849/5, для ув'язнених також передбачено лазне-пральне обслуговування, що складно забезпечити в цих умовах [4].

Забезпечення ув'язнених їжею, питною водою, опаленням у холодну пору року значно ускладнено. Крім цього пошкодження чи руйнування автошляхів та штучних споруд, внаслідок ведення бойових дій, також призводить до ускладнення централізованих поставок продуктів харчування для ув'язнених, якими мають бути забезпечені останні відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16 червня 1992 р. № 336 «Про норми харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції» [5]. Це в свою чергу може призвести до дефіциту або відсутності певного виду продуктів, якими повинні бути забезпечені ув'язнені, що призводить до порушення/обмеження їх прав.

Не завжди може бути реалізовано забезпечення виконання статті 8 закону України «Про попереднє ув'язнення» в частині роздільного тримання ув'язнених, якщо є змога переховуватись у бомбосховищах чи укриттях.

Має бути передбачено розміщення в укриттях ув'язнених з інфекційними захворюваннями, наприклад таких які хворі на активну форму туберкульозу.

Виникають труднощі щодо способу здійснення нагляду та охорони за ув'язненими, зокрема під час руйнування огорож периметру СІЗО.

Процес реалізації права ув'язнених на їх евакуацію є явно недосконалим. Відповідно до статей 1, 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2018 р. № 934 «Про затвердження Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану» у разі введення правового режиму воєнного стану у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, проводиться обов'язкова евакуація засуджених та осіб, взятих під варту до відповідних установ виконання покарань та попереднього ув'язнення, які розташовані в безпечній місцевості [6]. З викладеного ясно, що такий процес потребує значного часу, зусиль та передбачає злагодженості дій Міністерства юстиції, Національної гвардії (в частині здійснення конвоювання) та ПАТ «Укрзалізниця» [6]. Тому у випадках коли потрібно негайно проводити евакуацію, не завжди це швидко можливо здійснити і адміністрація не рідко стикається з проблемою повноцінного функціонування СІЗО у районі ведення бойових дій, за умови що їх не евакуювали.

Слід також виділити права такої категорії осіб що тримаються у СІЗО, як засуджені, залишені у СІЗО для роботи з господарського обслуговування, які згідно пункту 1 статті 4 розділу VII Наказу Міністерства юстиції України від 14.06.2019 р. № 1769/5 «Про

затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України», мають право на телефонні розмови та користування мережею Інтернет, що також порушується. Найбільш незахищеною категорією ув'язнених в цих умовах є вагітні жінки і жінки, які мають дітей віком до трьох років. Зазначене свідчить про необхідність удосконалення законодавства щодо тримання цієї категорії ув'язнених у СІЗО.

Можна констатувати і недосконалість законодавства, що регулює порядок і умови перебування осіб, взятих під варту, в частині введення режиму особливих умов у СІЗО, який передбачає посилення охорони, нагляду за особами, взятими під варту, та здійснення інших режимних заходів [2]. Так згідно частини 1 статті 19 Закону України «Про попереднє ув'язнення» від 30 червня 1993 року № 3352-ХІІ, передбачені випадки при настанні яких у СІЗО вводиться режим особливих умов, але термін воєнного стану відсутній, що може призвести до втрати контролю над оперативним станом у СІЗО та призвести до випадків групової непокори та масових заворушень серед ув'язнених.

Підсумовуючи викладене, перераховані проблеми дотримання режиму СІЗО в умовах воєнного стану, які обумовлені недосконалістю кримінально-виконавчого законодавства, що негативно відбивається на реалізації прав ув'язнених і персоналу, потребують вирішення.

Література:

1. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022, Указ Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 06 листопада 2023 р. № 734/2023.URL: https://ips.ligazakon.net/document/U064_22?an=1 (дата звернення: 10.12.2023).

2. Закон України «Про попереднє ув'язнення» від 30 червня 1993 р. № 3352-ХІІ. Відомості Верховної Ради України, 1993, № 35, ст. 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

3. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України: Наказ Міністерства юстиції України від 14 червня 2019 р. № 1769/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-19#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

4. Про затвердження Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторів: Наказ Міністерства юстиції України від 08.06.2012 р. № 849/5.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0947-12#n15> (дата звернення: 10.12.2023).

5. Про норми харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.06.1992 р. № 336. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/336-92-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

6. Про затвердження Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2018 р. № 934. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/934-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-52>

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мельниченко Владислав Сергійович

аспірант

*Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташица*

*Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Права, свободи та законні інтереси людини визнаються в державі найвищою цінністю, також кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Та з метою захисту законних інтересів громадян, кримінальне законодавство передбачає можливість застосування тимчасових примусових заходів до осіб, що порушують громадський порядок та вчиняють протиправні діяння.

Через початок військового вторгнення російської федерації на територію нашої держави, в Україні було введено воєнний стан. Численні вбивства мирного населення, знищення інфраструктури та інші воєнні злочини російської федерації – стали великою загрозою для українського народу. Тож, до чинників, які визначають особливості змін у кримінальному законодавстві в умовах воєнного часу відносяться: фактор безпеки; повне або часткове обмеження функціонування правоохоронних органів; специфічні організаційні основи проведення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Отже, все вищезазначене зумовило прийняти ряд змін та доповнень до